

KULTÚRPROGRAMMUNK

írta: A. K. Zsigmond

A Vajdasági Magyar Kultúrszövetség nemrég megtartott közgyűlése szánadás volt egy év munkájáról: de annál sokkal több is. Az ülés s az ott elhangzottak határkövet jelentenek népünk kultúr-munkájában és kiszélesítik előttünk az egész látóhatárt. Itt közreadjuk »Kultúrprogrammunk«-at, hogy irányt adjunk s utat mutassunk minden kultúrközösség és kultúr munkás számára a jövőben; ezt követően ismertetjük majd a történelmi jelentőségű közgyűlés egész anyagát, hogy mint iránytű minden egyesület s minden olvasó asztalán ott legyen.

A Jugoszláv Szövetségi Népköztársaságban minden hatalom a néptől ered és a népet illeti meg. Nemcsak a politikai és gazdasági hatalom, hanem a szellemi is. Ezt azt jelenti, hogy *a szellem birodalmában is a dolgozó nép jutott hatalomra és ezt a hatalmat nem adja ki kezéből.* A népuralommal a dolgozó nép kultúrája került felül. A népuralom a szellem birodalmában azt jelenti, hogy a kultúra alanyává és tárgyává tesszük az egész dolgozó népet. Szorosan összefügg a szellemi népuralommal a politikai és gazdasági is. Elyben ugyanis nyitva állt a szellem birodalma a dolgozó nép előtt eddig is, de hiányoztak hozzá az anyagi, tehát gazdasági és politikai előfeltételek. A népuralom megadja a szellemi élet gazdasági előfeltételeit a dolgozó nép életszínvonalának általános emelésével, ezután erre építi a népi művelődés széles alapjait: népiszkolát, sajtót, könyvtárt, színházat, mindenki számára lehetővé téve a kultúra művelését és áldásaiban való részesedést is.

Ezt köszönhetjük a népfőlszabadító harcnak és lánglelkű vezetőjének, Titó marsallnak.

A Jugoszláv Szövetségi Népköztársaságban alkotmányunk szerint a nemzetiségek kulturális fejlődésének és szabad nyelvhasználatuk jogát és védelmét élvezik. Nemcsak, mint fentebb mondtuk, a nép minden dolgozó rétege, *de a népek, a nemzetiségek is teljes egészükben jogaikhoz jutnak a népi életben, tehát a szellemi életben is teljes szabadságot élveznek.* A nemzetiségi kulturák fejlődéséhez és az anyanyelv használatához azonban nemcsak védelmet ad a nép állam. Ennél sokkal többet tesz: anyagi előfeltételeit is megadja. A népuralom, amikor a dolgozó népet a szellem birodalmának hálomhordozójává teszi, a nemzetiségeket is birtokba helyezi kulturájuk és szellemi életük terén. A nemzetiségi kultúr munka célja ezek szerint: az anyanyelvi és nemzetiségi kultúrában biztosítani a dolgozó nép uralmát és fejlődését. Ezen alapon szerveződtek Vajdaságban is a különböző nemzetiségi kulturák irányítószervei: Srpska Matica, Hrvatska Kulturna Zajednica, Vajdasági Magyar Kultúrszövetség, Szlovacska Matica, román Kul'turszövetség, Ruszin Matica. Ezek a szövetségek az alkotmányban biztosított szabad nemzetiségi kultúra irányítószervei. Ezeknek a szövetségeknek célja a népuralom által biztosított népi szellemi emelkedés eszközeinek és lehetőségeinek alkalmazása sajtó tömegelőadó. A tartalom egy — a dolgozó nép kultúrája, a forma különböző — nemzetiségi nyelv és kifejezési eszközök. *A tartalmat megadja a dolgozók szocialista társadalma, a formát megszabják a nemzetiségi Kultúrszövetségek.*

A nemzetiségi kérdés ilyen következetes megoldását köszönhetjük a marx-leninista elméletnek és az azt végrehajtó Kommunista Pártnak.

A népi szabadság és alkotmányadta jog alapján szervezkedett *Vajdasági Magyar Kultúrszövetség célja tehát a népi állam védelme és szigetsége mellett magyarul, magyarok között megszilárdítani és kiszélesíteni a népi szabadság harca nagy vívmányait: a népuralmat, a népek testvériségét, a népek szocialista versenyét, mind gazdasági, mind szellemi téren.* A Magyar Kultúrszövetség a népi kultúra irányítója magyaroknak magyarul. Munkája: a népuralom-adta lehetőségeket és szabadságot felhasználni népünk emelkedésére, egész népünk előrehaladására. Mozgósítani — dolgozó népünket, hogy mint a népiállam gazdasági és politikai kulcspontjain, foglalja el helyét a szellemi kulcspontjain is. A vajdasági magyar Kultúrszövetség programja tehát a dolgozó magyar nép egészét a szellemi élet birtokosává tenni. Hogy saját nyelvén, saját kifejezési eszközeivel, saját művelődési formáival az emberi szellem és haladás szabad birodalmába léphessen.

Erre ad nekünk lehetőséget népiállamunk alkotmánya, a világ második legdemokratikusabb alkotmánya.

Ennek a programnak a megvalósítása vár a Vajdasági Magyar Kultúrszövetségre.

Egész népünk szellemi haladásának célja olyan alapvető kulturális munkát feltételez, amely a tömegeket szellemi téren mozgósítja. Talpára állítani a kulturmunkát, nem magas szellemi csúcsoznak légvárát építeni, hanem a szellem birodalmában mindenkinek kiinduló pontot biztosítani: ez a feladatunk. *A szellemi élet elemeit kell legelső sorban minden magyar számára biztosítanunk. Tudjon olvasni-írni minden magyar, váljon minden magyar újságolvasóvá, iskolázottá.* A régi Jugoszláviában a szellemi élet csúcsszervezete 8—10 író és művész önmagába visszaterő kis szellemi köre volt — a Kultúrszövetség és annak tanácsa a széles népi művelődés szervezői. Öröndetes jelei mutatkoznak annak, hogy a Szövetség és a nemzetiségi kulturmunka ilyen megfogalmazása nagy és gyors eredményeket ad. A Szövetség múltévi beszámolójából hallottuk, hogy habár Vajdaság nem termelt új nagy költőket, írókat, szellemi vezetőket a szabadság két esztendeje alatt — de 60.000 példányban jelennek meg lapjaink s háromszor annyian olvasnak újságot, mint valaha, — de népünk tudósítóinak százai jelentkeznek, akik azelőtt írószerszámot sohasem vettek a kezükbe, — de 40.000 magyar gyermek jár iskolába, ami még sohasem volt Vajdaságban, — de novella-pályázatainkra nem négy-öt írás, hanem 34 munkás- és paraszt-írás futott be, — de Népszínházunk a népi tehetségek tucatjait emeli fel. Mindez azt mutatja, hogy népiállamunk szellemi téren is szilárdul és szélesedik. És ez a célja a nemzetiségi kulturmunkának: Szövetségünknek, a Tanácsnak és kulturegyesületeinknek.

Ebben jelöltük s jelöljük meg Szövetségünk és Kulturegyesületeink további feladatait és programját is, amikor most áttérünk a kulturmunka különböző eszközeinek és formáinak konkrét megfogalmazására.

FŐFELADATUNK: AZ IRÁSTUDÁS KISZÉLESÍTÉSE

Szövetségünk, Tanácsunk és Kulturegyesületeink, valamint minden kulturmunkásnak legelső feladata ma a népművelés alapjának lefektetése: az írástudás kiszélesítése. Feladatunkat egy kicsit élesen megfogalmazva azt mondhatnánk, hogy a legjobb versnél és novellánál többet jelent ma számunkra egy magyar ember írástudóvá tétele. Kellenek a versek, novellák, regények, de ezeknek közvetett célja is az írástudás szélesítése legyen. A vajdasági magyarság kulturprogrammjának legelső

célkitűzése népünk írástudása, legelső eredménye is az legyen. S **hogy** beszámolóinkban itt nem mutathattunk fel sikereket, csak azt bizonyítja, hogy alapvető célkitűzésünknek mennyire nem feleltünk meg ezidáig. **Szövetségünk legelső feladata tehát a magyarság írástudásának emelése.** Nem tudjuk még hány analfabétánk van, ezt fel kell mérnünk, hogy föladatainkkal tisztában jöjjünk és megszervezhessük munkánkat. Szövetségünk az első lépést ezen a téren írástudási versenyyel tette: **A vajdasági Magyar Kultúrszövetség írástudási versenyére való mozgósítás legyen kultúrköreink és kultúrmunkásaink legelső feladata.** Ehhez irányító, szervező, összpontosító munkát a Szövetségnek kell nyújtania. Minden kultúrkörnek kötelessége rendszeres jelentést tenni az írástudási verseny állásáról, hogy például adjon vagy megfelelő segítséget kaphasson a közönségtől, ha erre szüksége van. Mondjuk el a jelentésekben, hogy a néphatóságokkal karöltve felmértük-e feladatunkat, tisztában vagyunk-e hányan vannak írástudatlanok s megszerveztük-e a csoportos és az egyéni oktatást. Mutasson fel minden Kultúrkör kezdeményezést jelleményességet ebben a nagy harcban és versenyben és közölje munkamódszereit és sikereit a nyilvánossággal, hogy tapasztalataikat mások is felhasználhassák. Hívják ki egymást versenyre kultúrköreink. Támaszkodjunk munkánkban a néphatóságokra, népi szervezeteinkre, népi sajtóinkra, hogy egész általános, nagy népi mozgalom váljon belőle. **Az írástudási verseny a vajdasági magyarság legnagyobb kultúrmozgalma.**

AKIK KIMARADTAK A GONDOLAT VILÁGÁBÓL

Szövetségünknek, Tanácsunknak és Kultúregyesületeinknek második nagy feladata az alapvető ismeretek szélesítése politikai, gazdasági és szellemi téren. **Az írni-olvasni megtanultak mellett legelső gondunk az, akik habár nem írástudatlanok, mégis eddig kimaradtak a gondolat világából.** Azok, akikkel eddig senki sem foglalkozott, akik eddig akár gazdasági, akár politikai okokból kiszorultak a kultúrkörökből. Népegyetemnek nevezzük, de a megszokottnál sokkal tágasabb, szélesebb fogalom ez. Népegyetem — ez még mindig egy kicsit nagyigényű szó és hasonló nagyigényű fogalmat takar: magasszínvonalú, tudományos előadást értenek alatta, ha népnek szólót is. Itt is le kell szállnunk a lóról: alapvetőt adjunk és sokkal több súlyt fektessünk a hozzászólásokra és az előadást követő vitára. Ne egy pár városi kultúrember tartson egymásnak képzettségének megfelelő színvonalú előadást, hanem **dolgozó népünk alapvető ismereteinek gondját szívükön viselő emberek ismertessék az emberi haladás alapvető vonalait, a tudomány, a művészet és a gondolat minden terén.** Itt is feltétlenül néphatóságainkkal, illetve a népbizottságok kultúrtaácsaival működjünk együtt. Miután pedig előadó-káderünk természetesen elég kisszámú, igen lényeges kérdés ezeknek a kádereknek helyes felhasználása és megszervezése. **Népegyetemi központokat kell kiépítenünk, ahonnan kiindulva előadók vagy előadások jutnak el a környező helyekre.** Ilyen központokat kell létesítenünk egyelőre legalább Szabadkán, Noviszádon, Zentán, Topolyán, Zomborban, Becskereken. Mindezen helyeken megvannak ennek a munkának az előfeltételei: előadók, jól szervezett egyesületek. A Szövetség alakítson bizottságot, amely vajdasági méretekben segíti ezt a munkát — különös gonddal azokra a helyekre, ahová ezeknek a központoknak hatósugara nem ér el. **A központok alakítsanak helységükben egy-egy bizottságot, amely kidolgozza az előadásokat,**

megszervezi az előadókat és beosztja a munkát. Sürgős feladat ez: pár héten belül el kell kezdeni ezt a munkát minden központban. A Szövetség tanácsának egyik legelső gondja legyen tervet kidolgozni és az öt központ bizottságaival megbeszélni a népi fölvilágosító munka konkrét tervét. De a falusi kultúregyesületek is keressenek rögtön kapcsolatot vagy egyik központtal vagy közvetlenül a Szövetséggel előadások vagy előadók tárgyában. A jó előadókat be kell osztani, a jó előadásokat sokszorosítani. Ennek a munkának, mint alapvetőnek, feltétlenül el kell kezdődnie a legrövidebb időn belül. Minden előadás tapasztalatait jegyezzük fel s tegyünk róla jelentést a Szövetségnek, hogy az általános tapasztalatok felhasználásával folyhasson az irányító és segítő munka a központból. *Alapvető ismeretterjesztő előadások szervezése a vajdasági magyarság második nagy kultúrmozgalma.*

KÖNYVEK ÉS NÉPKÖNYVTÁRAK

A Szövetség, a Tanács és kultúregyesületeink harmadik nagy feladata, népünk fölvilágosítása és kultúrzsomjának kielégítése, írott betű, könyv útján, népkönyvtárak útján. Amikor egyesületi könyvtárainkról beérkeztek a jelentések, akkor láttuk valójában, hogy milyen óriási űrt hagyott ezen a téren a régi uralom. Leszögezhetjük, hogy a városi könyvtáraktól eltekintve — a mi szempontunkból tulajdonképpen csak Szubotica, Zombor és Petrovárad jön tekintetbe — vidéki könyvtárunk elég van, falusi könyvtáraink egyáltalában nincsenek. Mert nem lehet népkönyvtárnak nevezni azokat a selejtes irodalommal, legtöbbször egyenesen népbetítő és ártó könyvekkel telt öreg gyűjteményeket, amelyekkel a régi uralom próbálta népünket vakká, tehetetlenné, kiszolgáltatottá tenni. *Sürgősen népkönyvtárakat kell szerveznünk és megszeretnünk dolgozó népünkkel az írott betűt, haladó gondolatot.* A legsürgősebb teendőink közé tartozik a meglévő könyvtárak átvizsgálása és kiegészítése a megszállás alatt elkobzott és fölraktározott könyvek egy részéből, tanyai vándorkönyvtárak indítása, falusi és üzemi könyvtárak szervezése. A könyvtárak összeállításához egyik forrásunk a nagyobb városokban összegyűjtött gazdátlan könyvek gyűjteménye. Mivel pedig ez államvagyon — *a minisztérium rövidesen hivatalosan hozzájárul ahhoz, hogy a Magyar Kultúrszövetség rendelkezzen a magán és nyilvános könyvtárainkon kívül bárhol fellelhető magyar könyvek felett népe érdekeinek megfelelően.* Másik forrásunk a Kultúrszövetség kiadványai, amiről alább külön fejezetben beszélünk. Harmadik forrásunk a demokratikus Magyarország kiadványai. *Miután elvben már elintézték nyert, rövidesen megtaláljuk gyakorlati útját is annak, hogy Magyarországról behozzuk mindazokat a kiadványokat, amelyek nálunk is általános érdeklődésre tarthatnak számot.* Cserében mi kiadványainkból és szlávnyelvű anyagból — magyarországi szláv testvéreink számára — adunk könyveket, ami a két ország kulturális kapcsolatainak kimélyítésére is vezet. Erre vonatkozólag a Kultúrszövetség végrehajtó-bizottsága megtette a kezdeményező lépéseket s csak gyakorlati kivitele vár Szövetségünk új vezetőségére. Kultúregyesületeink feladatai a népkönyvtárakkal kapcsolatban a meglévő jó könyvek maximális felhasználása a könyvtár megszervezésével, a könyvek népszerűsítésével — különösen téliidőn földműves népünk körében. Másodszor a helységünkben fellelhető államtulajdonban lévő könyvgyűjtemények sürgős jegyzékbevétele és beküldése a Szövetséghez. (A jegyzéket két példányban kell elküldeni a Szövetség titkárságához, vagy a helyi kultúr tanáccsal egyetér-

tesben a vajdasági főbizottság közoktatásügyi osztályához.) Harmadszor Szövetségünk kiadványainak kötelező beszerzése, népszerűsítése és terjesztése. *A könyv szeretetének felébresztése, népünk olvasási és tanulási készségének emelése népkönyvtáraink útján, Vajdasági Kultúr-szövetségünk harmadik nagy népi kultúrmozgalma.*

A dolgozó tömegek kulturájának és ismereteinek emelésében Szövetségünk egy másik feladata a kiadói tevékenység. Beszámolóinkból hallottuk, hogy az anyagi és káderlehetőségei szerint Szövetségünk ennek a feladatnak felelt meg eddig leginkább. Tervszerű kiadványaival és folyóirataival népszerűsítette a haladó gondolatot és szellessítette népünk ismeretkörét. E munkáját népünk kulturális emelkedésének távlati szempontjából nagyobb tervszerűséggel és szélesebb működési alapokkal kell végeznünk. *Legelsősorban ismertetni kell népünkkel Tito marsainak, Kardeljnek és népállamunk többi vezetőinek írásait, mert ők nyitottak utat és lehetőséget népünk fejlődésére és ők szabják meg az irányt egész népuralmunk s benne a jugoszláviai magyarság fejlődése elé is.* Nem kisebb feladat az új népi Jugoszlávia demokratikus magyar nemzedékének nevelése és emelése népi öntudatban és haladó gondolatban. *Pionírjainknak, ifjúságunknak, népi szervezeteinknek és közvetve iskoláinknak is óriási segítséget nyújthatunk jól megválasztott tüzetekkel és könyvekkel.* Másrészt s magyarországi kiadványokért cserébe pesti kiadókkal való megegyezés alapján kiadhatnánk olyan műveket, amelyek Magyarországon is hasznosak lennének. Így például mindkét részről igen hasznoshoz lenne ha ugyan megjelent történelmi könyvünk — az első modern népi szemléletű történelemkönyv magyar nyelven — eljuthatna Magyarországra, ahol a speciális iskolai viszonyok miatt eddig még ilyesmi nem jelenhetett meg. *Kiadványaink tartalmát, nyelvezetét, példányszámát, terjesztésének módját mind megszabja az a demokratikus vezérelv, amelynek egész kultúrunkat át kell hatnia: a legszélesebb néptömegek alapvető kulturális emelése.* Népi szervezeteink és különösen szakiszervezeteink számára is tervszerű kiadói munkát kell végeznünk.

A HID HIVATÁSA

Ezzel kapcsolatban folyóiratunknak, a Hidnak programját is vizsgáljuk. A HID a régi Vajdaság, a régi Jugoszlávia egyetlen következetes demokratikus hangú folyóirata volt. Mély gyökerei vannak Vajdaságban és számunkra a demokratikus folytatólagosságot jelenti. De csak addig, amíg megtartja legközvetlenebb kapcsolatait néptömegeinkkel. Amíg népünk élén jár mint élenjáró elméleti folyóirat. Amíg beleilleszkedik népünk mai helyzetébe és a jövő távlatával ugyan, de nem elszakadva népünk fejlődési fokától, megmarad konkrét feladatainál. Ezzel azt akarjuk mondani, hogy a *Hid úgy felel meg igazán hivatásának és hagyományainknak is, ha szilárdan Vajdaság földjén áll, ha gyökereit a mi való életünkbe eresztí. Határozott és konkrét vajdasági jelleggel a mai Vajdaság problémáival (természetesen hazánk és az egész demokratikus világ problémáival összefüggésben) kell népünket irányítania a fejlődés útján. Ezért tartalmában és formájában közelebb kell jutnia dolgozó népünkhöz, annak kérdéseihöz és annak nyelvéhez, kifejezési formáihoz és színvonalához.* Másrészt nem szabad akadémikussá válnia a mozgalom útjáról, hanem mint valamikor nagy harcai idején, ki kell építenie terjesztő szervezetét — és országot építő népünk elméleti fegyverévé, szerszámmá kell válnia a szocialista társadalom felépítésében. A

HID-nak legelső és legsürgősebb feladata tehát úgy elméleti, mint gyakorlati, tehát szerkesztési és terjesztési szempontból is szilárdan megvetni lábát a magyar dolgozó tömegekben. Mert a HID-mozgalm a vajdasági és általában a jugoszláviai magyarság egyik igen lényeges népi kultúrmozgalma.

A NÉPI SAJTÓ SZEREPE

A népi sajtó, Jugoszlávia magyar sajtója, amely a népi demokrácia egyik legnagyobb és legjobban kiépített vívmánya — folyóiratunktól eltérve — gyakorlatilag ugyan nincs közvetlen kapcsolatban Szövetségünkkel, mégis a közös célkitűzés és a közös működési terület elválaszthatatlanná teszik népi sajtónkat a Szövetség munkájától. Miben jellemezhetjük meg Szövetségünk és kultúrköreink föladatát a népi sajtóval kapcsolatban? Legelsősorban abban, hogy **a sajtót úgy szerkesztésében, mint terjesztésében igazán népivé tenni kötelességünknek tartjuk.** Kultúrköreink lapunk kultúrrovatát töltsék meg fejlődő egyesületük és szellemileg emelkedő tagságuk kultúrhírével, tapasztalataik kicserélésében nyújtsanak irányítást, példát, oktatást egymásnak. Váljon a népi sajtó a Kultúrkörök tudósító munkája révén népünk művelődésének egyik főműhelyévé, iskolájává. Másrészt Kultúrköreink fölvilágosító és nevelő munkájának egyik föladata éppen a népi sajtó terjesztése: az új irástudóknak kezébe adni a népi sajtót, újságolvasókká tenni azokat, akik eddig soha nem jutottak laphoz, világossághoz, haladó gondolathoz. **Kultúrköreink egyik fontos és eredményeiben felmérhetetlen hivatása: újságolvasóvá, a haladó világ fejlődése iránt érdeklődővé, a fejlődő élet résztvevővé tenni minden vajdasági magyar embert.** Vasútvonalától félreeső falvainkból nem egyszer jelentik, hogy elmarad a sajtó. Mit tettek kultúregyesületeink, népünk szellemi emelkedésének őrői és irányítói azért, hogy a sajtót rendszeressé és mindenki számára hozzáférhetővé tegyék? Kultúrköreinknek tudniuk kell, hogy a népi magyar sajtó az ő sajtójuk, hogy **dolgozó népünknek a sajtóban ugyanolyan uralkodó helyet kell elfoglalnia, mint a szellemi élet minden más területén.** Kultúrköreink tehát válnak a népi sajtó tudósító és terjesztő szervezeteivé: **ezzel felcélnek meg legjobban népnevelő hivatásuknak.** A vajdasági magyar népnek most indult meg hetedik lapja: a Magyar Szó, 7 Nap, Ifjúság Szava, HID, Dolgozó nő, Föld népe után újra megindul a Pionirok lapja is. A népuralom ezen áldásaival azonban még nem él annyira a magyar nép, amennyire telhetné. **Minden magyar ember kezébe újságot** — ez legyen egyesületeink egyik jelszava. **Minden faluból, üzemből, kultúrkörből tudósítást** — ez legyen másik jelszavunk. E két jelszó magában foglalja Szövetségünk és kultúrköreink föladatát és programját a népi sajtóval kapcsolatban.

MÜKEDVELÉS ÉS SZÍNHÁZ

A népi színjátszás célkitűzéseinek és programjának megfogalmazása nem a mi feladatunk: megfogalmazta a Mükedvelő Színházak Vajdasági Szövetsége nemrég megalakulása alkalmával. Ebben a szövetségben minden vajdasági nép mükedvelő együttesei tagként működnek. Vezetőségében Vajdaság minden nemzetiségét arányosan képviselik a nemzetiségi Kultúrsvövetségek. A mükedvelő szövetség intézményesen irányt és segítséget nyújt az eddig magánosan, tapogatózó együtteseknek színdarabok beszerzésében, díszletek beszerzésében, tanfolyamok szervezésében, rendezők, amatőr színjátszók és díszletmunkások kikép-

zésében. A nemrég megalakult Műkedvelők Szövetsége magasabb erkölcsi és művészi színvonalra akarja emelni a műkedvelő színjátszást: *Szövetségünk a szindarabok megválogatásában, pályázatok kiírásában, szindarabok kiadásában, fordításában, valamint magyar műkedvelő tanfolyamok szervezésének támogatásában nyújthat nagy segítséget a Műkedvelő Szövetségnek.*

Ugyancsak nagy támogatást kell nyújtania Szövetségünknek mint egésznek és kultúregyesületeinknek, mint szervezeteknek, a Vajdasági Magyar Népszínház számára. A Magyar Népszínház Szövetségünktől függetlenül a néphatóságaink hozták létre, s anyagilag fenntartják. De nekünk is megvan a föladatunk a vajdasági magyar nép ezen művészeti fórumával kapcsolatban. *Kultúrszövetségünknek teljes felelősséget kell vállalnia különösen Népszínházunk erkölcsi és művészi színvonalának fentartásában és emelésében, kultúregyesületeinknek pedig teljes erkölcsi és anyagi erejűnkkel támogatniok kell Népszínházunkat, különösen vidéki vendéjátékainak megszervezésében, népszerűsítésében.* A Népszínház tagjainak megvendégelésére, telt házak biztosítására, de a Népszínház művészi tapasztalatainak elsajátítására is mozgósítania kell vidékünk népét és műkedvelő együtteseit is. Kultúregyesületeink már eddig is sok jó tehetséget adtak Népszínházunknak: emeljenek ki és neveljenek a Népszínház számára újabb és újabb népi tehetségeket. *És valjón így a Népszínház összetételében, munkájában és programjában mindinkább vajdasági népünk igazi Népszínházává, Jugoszlávia magyar népének művészi központjává és népi művelődési mozgalmává.*

ÚJ NÉPI ÉRTELMSÉG

Mai kultúrunkánk, de különösen népünk kulturális emelkedésének távlata elképzelhetetlen új népi értelmiség felnevelkedés nélkül. *Egyik legnagyobb problémánk, népünk jövőjének egyik sarkalatos kérdése a demokratikus magyar értelmiség kérdése.* Nincs elég tanítónk, minos tanárunk, nincs elég ujságírónk, tisztviselőnk, szakmunkásunk, mérnökünk, orvosunk, vegyészünk stb. Iskolák katedrái, néphatóságok íróasztalai, bírői székek, népművelői tervező-asztalok várják az új népi értelmiséget. *De leginkább a felnövekvő új magyar nemzedék várja demokratikus nevelőit.* Olyan szüksége ez a dolgozó magyar népnek, fejlődése annyira ettől függ, hogy ez a kérdés szükségszerűen mindenütt előtérbe kerül. Néphatóságaink mindent megtesznek: tanfolyamokat, ideiglenes képzőket, költségvetést is túllépve tanárképző főiskolát állítanak fel, segéd-tanítókat, segéd-tanárokat nevelnek fel, hogy magyar nevelőt adjanak a magyar ifjúságnak.

Mi a Szövetség és a Kultúregyesületek szerepe, föladata, hivatása ebben a kérdésben?

Legelsősorban felelősséget ébreszteni népünkben saját jövője és kulturális emelkedése iránt: egész népünk gondjává tenni a közoktatás, a nevelés, a népi értelmiség képzésének kérdését. *Erkölcileg és anyagiilag ösztönözni ifjúságunkat, hogy dolgozó népünk érdekében a tanítóképzőt, tanárképzőt, az egyetem bölcsészeti fakultását válasszák.* Szövetségünk egyetemi diáksegélyző akciót indított s kultúrköreink igazán dicséretreméltó módon feleltek kezdeményezésünkre. De ezzel még nem tettünk eleget: *minden Kultúrkör tegye programjává egykét ifjút, — a legjobbakat — népe tanítójává, tanárává nevelni.* Minden kultúregyesület csináljon három — vagy ötéves tervet helysége népi értelmiségének felnevelésére: tanítót, tanárt, orvost, mérnököt, tisztviselőt adni a falának.

Az iskola kérdése az állam gondja — így mondtuk ezelőtt. De most az állam mi, vagyunk! A mi gondunk a diákság, a tanárok, az iskola, a tankönyvek, a népi értelmiség. Tankönyveink szerkesztésében Szövetségünk nagy segítséggel volt néphatóságainknak, egyetemi ifjaink tanulmányi segélyezésében nagy segítséggel voltak kultúregyesületeink. De nem ilyen alkalmosszerűen, hanem tervszerűen, intézményesen, állandóan kell népünk értelmiségének nevelésével foglalkozni. Kultúrkörreinknek, a legkisebbnek is, legyen ott évi programjában faluja értelmiségének: tanítónak, tisztviseelőnek, orvosnak, mérnöknek nevelése. **Új demokratikus értelmiséget a demokratikus magyarságnak** — ez legyen kultúrkörreink jelszava és konkrét programja is.

Még egy fontos kultúrintézménynek kell támogatást nyújtanunk: a rádiószolgálatnak. Két rádió-állomásnak van magyar adása: a belgrádnak és az oszjeki rádióállomásnak. Szövetségünk mindaddig elég laza kapcsolatot tartott fenn a rádióállomásokkal s csak kiadványaink megküldésével támogatta munkájukat. Terv van arra, hogy Novicsád is kap középhullámú rádió-állomást. Ha ez megvalósul, természetesen elsőrangú feladatunk lesz ennek magyar adását intézményesen támogatni. Addig pedig szorosabb kapcsolatot kell felvennünk a belgrádi és oszjeki rádióállomások magyar osztályaival.

Felsoroltuk nagy vonalakban Szövetségünk munka-területeit és feladatait. **Ne feledkezzenek meg egyesületeink munkaprogramjuk összeállításában alapvető feladataink sorrendjéről: írástudás, népegyletem, népkönyvtár, népi sajtó! Minden további feladathoz ez a kiinduló pont!** nak.

A DEMOKRATIKUS KULTÚRMUNKA ELŐFELTÉTELEI

Mіндеzen feladatainkhoz bizonyos elengedhetetlen előfeltételek szükségesek. Mik a demokratikus kultúrmunka előfeltételei? 1. Tömegekkel való kapcsolat. 2. Néphatóságokkal való szoros összeköttetés. 3. Testvérmépekké váló szoros kapcsolat.

1. Népuralomban elképzelhetetlen a kultúrmunka a tömegekkel való kapcsolat nélkül. **A Szövetség gyengesége az, hogy nincs kapcsolata az egyesületekkel. Az egyesületek gyengesége, hogy nem mozgósították a tömegeket.** Nem volt elég széles és alapvető a Szövetség célkitűzése, nem mozgósította az egyesületeket. Nem volt elég alapvető és konkrét az egyesületek programja, nem mozgósították falvaink népét. **Alapvető széles népi kultúrprogrammal, konkrét, élesen megfogalmazott feladatokkal kell az új munkaévhez kezdenünk.** Így lehet mozgósítani a tömegeket. Nem mozgósítás ez: iratkozzon be, jöjjön el bátyám a kultúrkörbe. Hanem ez: Tanítsa meg a szomszédját írni! Olvassa el ezt a könyvet a kultúrkör könyvtárából! Jöjjön, szóljunk hozzá a mai előadáshoz a földmunkás szervezetekről. Jöjjön el, beszéljünk meg iskolagyerekének sorsát! — ez mozgósítja az embereket! **A Szövetségnek széles és alapvető programjával és ahhoz nyújtott konkrét segítségével kell kultúregyesületeinkkel kiépítenie hiányzó kapcsolatait.** Írástudási tanfolyamok megszervezésének pontos tervével, konkrét útmutatásaival. Népegyletemi előadások kész anyagával és előadóval. Könyvtár szervezéssel. Műkedvelő tanfolyammal. És kultúregyesületeink? Alapvető feladataink merész vállalásával, általános népi mozgalommá fejlesztésével. A mindenkit érdeklő problémák mindenkit érdeklő egyszerű előadásával. **A kultúrköröknek választmányaik pontos konkrét kidolgozott tervével kell megtalálni a tömegekhez vezető utat.**

Élő kapcsolat kell a Szövetség és a kultúrkörök között. A tanács

főadata lesz megszabni a szervezési titkár munka és úti tervét. Egyet azonban már itt leszögezhetünk, mint a Szövetség legelső szervezési főadatát. *A jövő évi közgyűlésig ne maradjon egyetlen magyarlakta vajdasági helység kultúrkör nélkül. Még a télen minden meglévő kultúregyesületet látogasson meg a szervezési titkár vagy a tanács egy tagja:* Választmányi ülésen vagy közgyűlésen találkozzon a Kultúrkör tagságával, együtt beszéljék meg az együttműködés formáit, a helyi problémákat és azok megoldásának lehetőségeit.

Megválasztandó új tanácsunk főadata, hogy tagjai által személyessé, élővé tegye a Szövetség kapcsolatát az egyesületekkel. A tanács tagjai mozgékony bizottságokat alkossanak, amelyek programunk egyes pontjait dolgozzák fel, úgyhogy minden egyesület számára megvalósíthatókká váljanak. *Az új tanács tagjai valóságban a vajdasági magyar kultúrmunka irányítói legyenek, alapvető kulturális főadataink agitátorai, a kultúrmunkások mozgósítói és szervezői.*

Kultúregyesületeink legelső szervezeti főadata pedig közgyűlésünk után: választmányi ülés, amelyen előkészítik a legrövidebb időn belül összehívandó közgyűlést. Ezen a közgyűlésen ismertetik a Szövetség közgyűlésének anyagát, határozatait. A Szövetség addigra elküldött útmutatásai és segítsége alapján *minden választmány dolgozza ki az alapvető kultúrfőadatok megvalósításának konkrét tervét: írástudási verseny, népegylemi előadások, népkönyvtár, népi sajtó tudósításának és terjesztésének, szövetségi kiadványok terjesztésének tervét.* Minden egyesület havonta értesítse a Szövetséget munkájáról, nehézségeiről, problémáiról, számszerű adatokról és tapasztalatokról.

A kultúrkörök munkája tömegesítésének másik feltétele: szoros kapcsolat a tömegszervezetekkel. *Nem lehet jó és eredményes a kultúrkör munkája a szakszervezettel, a földmunkás-szervezettel való szoros kapcsolat nélkül. Nem lehet hatásos a kultúrkör propagandája, agitációja a Népfronttal való kapcsolat nélkül. Afézsé. Népi Ifjúság és pionírszervezet nélkül nincs kultúrkör, nincs kultúrmunka.* A Népfront jelenti a munkás-paraszt-értelmiségi szövetséget, a szakszervezet a dolgozók szervezett seregét, a Népi Ifjúság és a pionír-szervezet a jövő nemzedéket, kultúrmunkánk és népmvelésünk legelső tárgyát. Nem demokratikus, nem egészséges és nem hathatós az a kultúrmunka, amely a falvak valamelyik rétegére, vagy a kultúrmunka valamelyik ágára korlátozódik. *Széles, alapvető célkitűzések, széles, alapvető tömegek — ez a demokrácia a kultúrában is!* Feltétlenül szoros kapcsolat, pontosan kidolgozott együttműködés kell a kultúrkörök és a népi tömegszervezetek között.

2. A néphatóságokkal való együttműködés az eredményes kultúrmunka második előfeltétele. Szövetségünk részéről ennek az együttműködésnek mélyebbé és rendszeresebbé kell válnia. Rendszeressé válik ez az együttműködés a vajdasági főbizottság kultúrügyosztályának programja alapján, amely szerint legalább *negyedévente közös konferenciára jönnek össze a kultúrügyosztály és a nemzetiségi kultúrsvövetségek.* Ezeket az összejöveteleket lehet összhangba hozni a munkát, itt lehet kidolgozni az alapvető munkák közös tartalmát, itt lehet a főadatok tisztázott megfogalmazásaival és a tapasztalatok kicserélésével valószínűbbé és hathatósabbá tenni munkánkat. Ilyen együttműködés nélkül elképzelhetetlen az eredményes népi kultúrmunka. *Szövetségünk titkárságának állandó, rendszeres kapcsolatot kell fenntartania a vajdasági főbizottság kultúrügyosztályával és rendszeres jelentésekkel*

is tájékoztatni munkánkról, problémáinkról és nehézségeinkről. Szövetségünk kapcsolata a tartományi Népfronthoz, szakszervezethez, Afézséhez, Népi Ifjúsághoz és a vele kapcsolatos pionír-szervezethez ugyan csak kiépítésre vár. Már kádereink hiányossága is szükségessé teszi az együttműködést. Hiszen magyar Népfront-aktivistáink, szakszervezeti funkcionáriusaink, Afézsé, Népi Ifjúsági vezetőik és aktivisták, sőt pionírvezetőink is legtöbb esetben egyttal kultúrmunkások is vagy a szövetségben vagy a kultúregyesületekben. Itt láthatjuk egész világosságában azt a tételt, hogy a *népuralomban elválaszthatatlan a kultúr-munka a politikai, gazdasági munkától*. És minden elválasztás pótolhatatlan károkat okoz a közösségnek. *Itt láthatjuk teljes valóságában, hogy a politikamentes kultúra jelszava mennyire ellenkezik a népi kultúra fogalmával.*

A kultúregyesületek együttműködése a tömegszervezetekkel a kultúrntanácson vagy a helyi kultúrelőadón keresztül történik. A régi rendszerben a hatóság és a kultúrkör a legjobb esetben is bizalmatlanul néztek egymásra, de legtöbbször — különösen nemzetiségi kultúrkörök esetében — nyílt ellenségeskedés volt a kettő között. Ma amikor a hatóság mi vagyunk: a dolgozó nép, amikor egy a célkitűzésünk: széles népi fölvilágosodás, (nemzeti vonalon is!) — a hiányos kapcsolatot csak ártalmára lehet a munkának! Sok helyen bizony még fennáll a bizalmatlanság: mintha egyik ellenőrző, a másik dirigált volna. Pedig mindkét helyben a dolgozó nép kezében van a vezetés. *A helyi kultúr-tanács vagy kultúrelőadó fogja össze kezében a kultúr-munka minden szálát. Segítsük ahhoz, hogy összeegyeztesse, összehangolja, közös nevezőre hozza a különböző szervezetek kultúr-munkáját.* Általa érintkezünk hivatalosan és rendszeresen a tömegszervezetekkel s van meg kapcsolatunk népünk minden dolgozó rétegével.

3. Igazi demokráciában a nemzetiségek szellemi együttműködése nemcsak lehetséges, hanem szükségszerű is. Megvizsgálhatjuk elvben, kipróbálhatjuk gyakorlatban — mindenképpen rá kell jönnünk, hogy *nincs igazi népi kultúr-munka és nincs kulturális haladás valamely nép számára a vele együttélő másik nép haladása nélkül.* Nincs eredmény közös erőfeszítés, együttműködés nélkül. A régi rendszer programja volt egy nép kultúráját kijátszani a másik ellen: kultúrfőlény és elmaradottság jelszavaival elválasztani és egymás ellen haragolni a népeket. Tudjuk mennyire hazug és népvészítő volt ez a jelszó. Tudjuk, hogy a magyar kultúrfőlény jelszava mögött analfabéták százezrei, írástudók, de soha könyvet nem olvasók tízezrei, elnyomott népi tehetségek ezrei rejtőztek. *Az a nép, amely más népet szellemében elnyom, vagy visszatart, maga sem emelkedhet szellemileg!* Csak az a nép halad előre: amelynek kultúrája tartalmában általános és széles emberi kultúra — tehát a másikkal közös, formájában pedig szabad népi, tehát a szabadság oszthatatlansága révén a másikkal együtt szabad. Hogyan lehetne előmenetele egy falunak, amelyben az egyik nép emelkedik, a másik elmarad. Nem tartaná-e vissza előrehaladását és a falu fejlődését a másik elmaradottsága?

Mi a tennivalója Szövetségünknek és Kultúregyesületeinknek ezen a téren?

Már a néphatóságokkal való kapcsolatoknál említettük, hogy Szövetségünk a főbizottság kultúrügyosztályának negyedévi értekezletein találkozik a vajdasági nemzetiségi kultúrszervezetekkel. De közvetlen és szoros kapcsolatokra is szükség van. Szövetségünk eddig nem sokat

tett ezen a téren. Kiadványainkat kölcsenértük a nemzetiségi Kultúr-szövetségek kiadványaival, résztveszünk — mint ez alkalommal is — egymás közgyűlésén vagy egyéb ünnepélyes aktusain. De ez nem elég. Rendszeres és állandó kapcsolatot kell felvennünk egymással. Hiszen *Vajdaság nemzetiségi kultúr-szövetségei munkájuk tartalmában és a formák szabadságában egyvonalon állnak. Egyformák célkitűzéseink, közösek főladataink.* Az együttműködés nem udvariassági aktus, hanem a szocializmus felé haladó társadalom együttműködési formája; munkaverseny. *Kulturális munkaverseny: ez a nemzetiségi kultúr-szövetségek együttműködésének formája.* Ideje lenne kidolgozni népeink demokratikus versenyének konkrét tervét kulturális téren is.

E demokratikus szellemi verseny legelső pontja az írástudási verseny, mert ez minden nemzetiség legelső problémája. De versenyezzünk népegyetemek megszervezésében, könyvtárak berendezésében, a népi sajtó terjesztésében, műkedvelő és népi együttesek munkájában is. Dolgozó népeink felszínre jutott népi tehetségeink versenyé lesz ez — soha szebb bemutatását a nép kimeríthetetlen erejének és tehetségének! Ott van a példa: a Szovjetszövetség szabad népeinek, nagy, nemes, új világot formáló versenyé.

Ezt a nagy példát kell a mi valóságunknak megfelelően részleteiben és konkrétan kidolgozni úgy a szövetségeknek, mint egyes helyi kultúregyesületeknek. Mert az együttműködés legszebb és legjobb formája a kulturális verseny. Ez felel meg leginkább társadalmunk fejlődésének a szocializmus felé. *Mi itt ezen a helyen felvetjük ennek a nagy, nemes versenynek gondolatát idősebb szövetségársunk a Srpska Matica, a Slovačka Matica és a többi testvéri szövetségek előtt. Ez a verseny előbbrevizsi a szerb és magyar, horvát és szlovák, román és ruszin népek kultúráját, közelebb hozza a népeket egymáshoz a dolgozók szocialista kultúrájának emelésében és hazánk továbbépítésében.*

Ebben a főadatban mi nemcsak vajdasági hivatást teljesítünk. Többet ennél: délkelet-európai hivatást, a demokratikus országok közeledését, a dolgozó népek szolidaritását szolgáljuk. Erre a hivatásra mi vajdaságiak büszkék vagyunk. *De különösen büszkék lehetünk rá, mi vajdasági magyarok, akik Tito Jugoszláviája a bárhol élő magyarok demokratikus mozgalmainak élére állított.* Ez a hivatás azonban nagy felelősséget is szab ránk jugoszláviai magyarokra, kultúregyesületeinkre és Szövetségünkre. Vajha meg tudnánk felelni ennek a magas szellemi hivatásnak!

Itt vázolt kultúrprogramunkat, amelyet csak nagy vonalakban fektettünk le, az újonnan választandó tanács dolga lesz részletesebben kidolgozni és a kultúregyesületek főadata lesz a helyi viszonyoknak megfelelően végrehajtani.

Ehhez a kultúrprogramhoz nemcsak szabadságot és jogot biztosít nekünk, de segítséget, teljes erkölcsi és anyagi támogatást is Tito Jugoszláviája. Ez a megfogalmazás nem is helyes; nem ő nyújt segítséget hanem a mi segítségünket, magyarok segítségét kéri ahhoz, hogy saját népünket magasra emelhesse politikai öntudatban, szabadságban, szellemen, gondolatban. *Kultúrprogramunk szélesebb, demokratikusabb, igazabb — és magyarabb is Tito Jugoszláviájában, mint valaha. Álljunk mindnyájan Szövetség, tanács, kultúregyesületek és azoknak minden tagja, minden magyar ember Jugoszláviában olyan felelősséggel helyünkön, amilyen tiszta demokratikus elvekkel áll a mi népünk fejlődése előtt és őrt az új Jugoszlávia tanítója és vezetője: Tito marsal.*